

Miklós KRENNER

DECENȚA MINORITARĂ

Conduita minoritară este în esență aceeași ca și pentru orice altă comunitate: cooperarea necesară a anumitor forțe pentru a duce la bun sfârșit lupta existenței. Astfel, caracteristicile care modelează orice luptă istorică a vieții – fie ea patrimonială, în cadrul hoardei, a statului feudal sau național, fie conservatoare sau de orientare revoluționară, în societățile nomade sau industriale – oferă întotdeauna aceeași imagine. Doar în detalii pot fi diferite. Caracterul dominant al omului constă în faptul că el rămâne mereu om, înfățișând în structura sa interioară aceeași realitate socială și istorică. Această situație nu va fi nicicând modificată fundamental nici în cadrul destinului de minoritar, deoarece făptura creată de natura primordială este fără îndoială imuabilă. Așadar, nici în această postură de minoritar, oamenii nu vor fi egali și lipsiți de egoism în mod ideal, nici gruparea specifică a forțelor nu va elimina legile sociale generale, opiniile de partid, deosebirile de ideologii, elementele romantice și clasice, principiile celor puțini, cât și a celor mulți se vor confrunta mereu în liniște sau cu vehemență, coloratura internă a unora se va încrusta mereu în rezumatul celor mulți.

Abordând problema decenței politice în cadrul societății minoritare, care prin universul ei intim percepe interesele de clasă, aptitudinile spirituale, morale și economice ca factori cu efect permanent, nu pot fi excluse instinctele politice sau sociale bune ori rele, calitățile moștenite sau dobândite. Eficacitatea bine stabilită a claselor istorice, forța economică cu măiestrie creată a elementelor burgheze, neîncrederea istorică a păturilor de jos și prea puțină utilizare a lor – până acum – într-o confruntare politică îndelungată, vor exista latent chiar și în cadrul luptei celei mai strânse și mai înflăcărâte unități minoritare. Astăzi, când în occidentul capitalist, cu tendințe de dominație, orientarea conservatoare se transformă direct în dictaturi, societățile minoritare implantate în el sunt cuprinse ușor de această direcție generală – dacă nu cumva o situație veche și de excepție nu le-a dresat altfel în anumite privințe (ca în cazul irlandezilor, sașilor și danezilor) –, iar viața lor nu poate rămâne nici ea departe de lupta păturilor vechi sau noi. În această frământare interioară, existentă în mod fățiș sau latent, deloc nesănătoasă, decența politică va fi de grade diferite, în funcție de educația masei, de însușirile spiritului public ori al temperamentului general: mai intrigantă, mai nemiloasă, mai acuzatoare, mai vulgară, mai ignorantă într-un timp și loc dat decât într-un altul sau altundeva.

Viața minoritară a maghiarilor din Ardeal – acum, când de câteva luni este mai intensă datorită accentuării criteriilor de clasă și a celor politice – prezintă

un material interesant în ceea ce privește observațiile de mai sus, atât în sine, cât și prin comparație, de pildă, cu maghiarimea împărțită în partidele din Slovacia, cu sașii care trăiesc o viață minoritară de mai multă vreme, cu croații care deși sunt minoritari de timp îndelungat, au ajuns totuși într-o stare diferită, și cu germanii din Italia ajunși tocmai recent în situația de minoritari. Orice am face, politica minoritară este în esență aceeași ca și politica majoritară, așa cum politica centralizatoare franceză se reflectă în apa nemărginită a istoriei, precum manifestarea psihică a politicii dominante a englezilor.

În pofida acestora, viața minoritară și în cadrul ei decența minoritară – deoarece e cu totul altceva să fii statul-gazdă, majoritar, decât societatea hilotă, minoritară – trebuie să se prezinte până în amănunt cu altfel de însușiri, precum pigmentii obrazului aceluiași individ vor avea o anume culoare când vor fi expuși la poli și o alta la ecuator. Politica minoritară se supune aceluiași reguli ca în cazul majorităților, însă este călăuzită de alte legi. Până și cea mai nobilă majoritate este violentă într-un anume grad, la fel cum și cea mai norocoasă minoritate va fi totuși asuprită. Există, deci, repere care vor trebui să dezvăluie particularitățile surprinzătoare ale comportamentului minoritar și ale decenței izvorâte din el. Dacă această deosebire nu este sesizabilă, atunci minoritatea fie trăiește încă somnul infertil legat de viața ei majoritară de odinioară, deci este bolnavă, fie trăiește o viață nouă, care e trădarea totală a celei vechi și astfel anunță pierderea personalității.

Nu trebuie să discut îndelung problema, pentru că toată lumea o cunoaște. Pe scurt, viața minoritară este împovărată de două îndatoriri clare. Prima este să-și creeze o situație convenabilă față de majoritate; a doua, să-și întărească prin educație și prin practică conștientă acele forțe cu care e datoare să se înarmeze pentru a-și contura conduita față de majoritate. Din nou am ajunge mult prea departe dacă aș apela la amănunte. Sintetizând, națiunea minoritară trebuie să fie într-o permanentă opoziție cu acele însușiri și obiective politice ale majorității, care îi amenință existența, însă trebuie să recompenseze cu o cooperare zgomotoasă, plină de râvnă, toate notele caracteristice care pot îmbunătăți spontan soarta minoritară. Dacă românii manifestă neîncredere, într-o anumită măsură justificată, aceasta trebuie atenuată prin orice mijloace, însă nu prin provocare sau lingușire; dacă societatea românească se cramponează de noua iluzie narcotică a statului național, atunci trebuie să i se contrapună ferm naționalismul defensiv al minorității, asociat cu accentuarea marilor corelații ideologice internaționale, a ideilor paneuropene, democratice, legate de religie și umanitarism; dacă din partea cealaltă ne confruntăm cu o moralitate distonantă, trebuie să răspundem cu minunatele comori ale moralității, precum apa regilor, și să-i susținem pe cei care prestează muncă de asigurare. În primul rând trebuie consolidat frontul față de tendința majoritară de scufundare în puternicul curent al imperialismului occidental și al dictaturilor, iar la acest capitol trebuie să stărpim din sufletele noastre pornirile similare ce ne-au rămas de pe vremea unor plaiuri fericite din trecut.

Minoritățile nu au putut niciodată exista altfel decât având la bază democrația, progresul susținut și autoguvernarea, chemate să reprime pe cât posibil lupta firească a unor tendințe contrare în cadrul propriei existențe. Statele-gazdă se afundă – cel puțin față de minorități – până-n gât într-o putere aristocratic-rigidă și cumplit de conservatoare, încât până și cel din urmă jandarm se complăce în menirea jupiteriană, vede în fața sa pășind lictorul roman cu fasciile încununate, este deci normal ca și cel mai deplorabil reprezentant al minorității să dinamizeze chiar contrariul, iar organul de sinteză să încerce o structurare a luptei politice a unui popor articulat cu claritate.

Întrucât această luptă poate să rămână încă multă vreme greoaie și plină de așteptări, cu atât mai mult viața minoritară necesită o organizare internă, pentru ca forțele necesare să devină colective. Această problemă depinde doar de eficiența voinței și de educația maselor. Sub imperiul obligativității se poate petrece și singură, însă activitatea sistematică ar putea s-o accelereze și s-o dirijeze. Ea trebuie să se petreacă perseverent și atotcuprinzător. Nu dispunem aici de spațiul necesar pentru a dezvolta această problemă. Este însă de ajuns dacă conștientizăm atâta: *va trebui să extindem forțele care, pe de o parte, separă în mod eficient de puterea majoritară, pe de altă parte conexează în mod eficient, așa cum în orice domeniu al vieții trebuie să rămânem despărțiți prin propriul nostru psihic, dar să ne și conformăm totodată timpului și circumstanțelor*. Va trebui să fim conștienți întotdeauna că luptăm pentru propria existență, că acționăm pentru dublul scop de a ne înarma cu mijloacele necesare și de a sluji interesele comune ale noului nostru stat. Astfel, va trebui să cultivăm cu grijă conținutul viabil al firii noastre specific maghiare, iar în spiritul coexistenței minoritare să acordăm cu toată seriozitatea ajutorul reciproc devotat. Dacă vom înțelege că interesele comune sunt cu adevărat sănătoase doar atunci când cuprind interesele particulare ale tuturor, atunci vom putea oferi, în speranța că vom și primi. Sistemul dobânzilor trebuie să-și găsească locul și în organismul vieții minoritare. Calea de urmat în organizare și în educație nu poate fi decât aceea a imaginarului real: un realism țesut din idealuri care provin din locul unde cerul atinge pământul, deci nu de departe, din marginea orizontului. Dacă dintre trăsăturile istorice ale maghiarimii le dinamizăm pe cele creatoare iar pe cele risipitoare le reprimăm – în ceea ce durerea sfântă a timpului prezent și ritmul ostil al vieții de acum, acest antagonism miraculos ne sprijină deplin –, vom opune puterii asupritoare tocmai acele trăsături care s-au născut în mijlocul ei datorită extazului cauzat de noroc și a regretabilei asuprii otomane, le vom etala însă și pe acelea care ne pot lega de caracteristicile nobile existente la poporul român. A ține departe și a imobiliza tot ce amenință, a menține și a îmbrățișa tot ce este în folosul binelui comun, existând atât în noi, cât și în ei. Arta organizării maselor, a educației și a conducerii constă în faptul de a nu alinia într-o strânsă opoziție ceea ce ne-ar putea apropia și de a nu interconecta tendințe contrare. Doar un singur lucru aș vrea să accentuez indirect, și anume faptul că politica minoritară înțeleaptă

va pune în fața balcanismului nu pe luptătorul ideal, ci pe diplomatul iscusit, va trimite un poet ca să cucerească un alt poet, pe omul de afaceri nu îl va aborda printr-un ascet, iar pentru întâmpinarea șantajistului va propune un curajos egoist. Totul și toate la timpul și la locul potrivit! Aceasta este cea mai mare poruncă a soartei minoritare, greu de învățat, deoarece noi venim dintr-un regim statal unde acest principiu a fost adeseori golit de sens și chiar batjocorit de prea multă risipă, dar pe care odată și odată va trebui s-o învățăm perfect, pentru că nu avem de ales. Da, viața minoritară este ca o altă viață publică, dar totuși diferă de ea – diferă foarte mult –, iar în România situația este cu totul deosebită față de țările din jur, de pildă. Astfel, spre exterior chiar și decența va trebui să fie alta decât mai demult și altundeva. Memoria și vanitatea majorității trebuie menajate mai mult, neîncrederea și frica trebuie cu grijă demolate, se cere a fi contracarată moștenirea sa balcanică; este nevoie s-o ajutăm în a-și depăși lipsurile spirituale, economice și morale. Acumulând până și ultimul din elementele sale, spiritualitatea noastră națională amenințată trebuie confruntată plin de curaj și grijă, iar stilul de luptă dintre adversari adaptat însușirilor clar stabilite ale celor doi.

Cum să fie acum decența minoritară spre interior? Repet, omul nu poate schimba funcțiile străvechi ale arhaicului său sistem nervos. Dar le poate modifica, deoarece educația, hotărârea de sine, disciplina dispun de o marjă limitată de acțiune. Însușirile generale ale politicului pot fi modificate de situația deosebită, de scopul, de recrutabilitatea vieții minoritare, iar *propria determinabilitate aici poate avea rezultate mai importante decât în altă parte*. Martiriul a avut întotdeauna efect înnobilitator și purificator. S-ar putea scrie volume întregi despre când și unde să folosim pe deplin coardele sau muzica în surdină, corul sau instrumentele, cum să conducem membrii corului, cum să procedăm la alegerea dirijorului, câtă sonoritate să dăm, cum să recompensăm, să apreciem și să criticăm, ce cod de bună purtate să folosim la repetiții și la concerte, cum să alegem membrii formației, ce părere să ne formăm despre armonie, despre concurența individuală, să îndrăgim compozitorii vechi sau noi? Am putea examina pe larg dacă ceea ce eu încerc să circumscriu aici acoperă într-adevăr exact noțiunea de decență, sau este în același timp și tactică, ori include în mod separat atât manierele, cât și tactica? În acest moment am însă o repulsie față de delimitările exacte și mă descurajează amănuntele. Prin decență minoritară înțeleg acea luare de poziție lucidă și cinstită, conform căreia noi între noi avem o singură variantă fericită pe care ne-o rezervă destinul, și anume asumarea în mod reciproc a imperativului istoric al îndeplinirii datoriei, respectul față de actul de voință și căutarea bunei credințe din care decurge.

Sinceritatea este prima recuzită în asumarea responsabilității. Importanța participanților la viața minoritară nu numai că poate fi, dar și trebuie întărită, pentru ca astfel încrederea să-i poată încărca mai mult, iar critica să nască înzecita responsabilitate. Vanitatea, interesul, critica, concurența, toate deopotrivă sunt îndreptățite atâta timp cât rămân atenuate și în interiorul

minorității. Este îngăduită construirea carierei, dar nimeni nu trebuie eliminat, strivit, și mai degrabă trebuie reprezentate interesele comunitare, decât cele de clasă socială. Va trebui să uităm că odinioară totul a fost altfel, că au existat timpuri când și statul de clasă ne copleșea cu multitudinea drepturilor de libertate, acum trebuie să conștientizăm în fiecare moment statutul nostru de degradare democratizantă minoritară și că neîncetat ne aflăm într-o primă linie periculoasă. Instinctele personale cele mai deosebite se pot manifesta la propriul foc de tabără, nu pot striga însă peste linie, în tabăra adversarului, și nu pot trage la țintă spre interior cu muniții frățești, spre indivizii sortii comune. În momentul atacului și apărării continue nu poate exista altă metodă decât ofensiva sau oprirea aliată într-o egalitate de netăgăduit a pericolului și sortii comune, atunci când gradele militare sunt acoperite și toată lumea poartă aceleași uniforme sure. Să nu uităm niciodată că viața minoritară nu poate oferi alt avantaj decât conștiința existenței și a posibilității de reușită comune, nu poate da nici puterea cu adevărat lucrativă, nici rămășițele politice, dar poate oferi dezamăgiri și durere într-o abundență fără de sfârșit. Munca și lipsa de lucru, chemarea și blocajul sunt deopotrivă tragice, precum și tăcerea înseamnă stagnare, iar critica și lupta sunt deopotrivă incomode.

Ce este decența minoritară? Să ne luptăm, dar să nu ne hârâim, să criticăm fără să acuzăm, să acumulăm muncă și nu recunoștințe trândave, să acționăm și să obținem ceva. Să rămânem oamenii străvechi, deoarece așa trebuie să rămânem, dar să fim muncitorii minorității, pentru că astfel va trebui să fim definitiv. Decența muncii este decența minorității: a observa pe toată lumea cu ochii deschiși spre dreptate și a îndrepta pe fiecare cu o mână binefăcătoare spre locul muncii. Minoritarul decent este cel care în lupta pentru bunurile materiale indispensabile vieții respectă legile naturii, iar pentru marile idealuri ale vieții minoritare muncește urmând exemplul apostolilor fără seamăn: a agresa interesele particulare atunci când interesul cel mare, comun, se identifică. Simt o atracție profundă – poate din cauza moștenirii apostolice și religioase – pentru cei ce seamănă mai mult cu figura evangheliștilor simpli, decât cu vameșii. Cuvintele lor sunt sincere, severe, visătoare și pline de dragoste, duc utopiile spre realitate, astfel aștept putere din acel loc, unde ele prind rădăcini. Inclusiv puterea minoritară. Pentru propria mea persoană am mai prescris un articol de decență minoritară: chiar și în bătaia acuzațiilor pline de noroi, să mă gândesc mai întâi la cei spre care se îndreptau pașii celui din Nazareth, iar gândurile și simțirile să mi le formeze în așa fel încât să se apropie oarecum de severitatea blândă și de abstracțiile fertile ale acestei revoluții bimilenare.

În „Újságíró Almanach 1927” [Almanahul jurnaliștilor, 1927”] (coordonator: Aladár Kuncz), editat de organizația centrală a jurnaliștilor minoritari din Transilvania și Banat, p.117-121.

(Traducere: Annamária Nastasă-Kovács)